

Sijajen ustvarjalec in virtuoz na orglah, ki je živel za glasbo

Jean Guillou, organist **18. april 1930 – 26. januar 2019**

Jean Guillou, izreden, vsestransko talentiran glasbenik, je umrl v Parizu star 88 let 26. januarja 2019. Dvainpetdeset let je bil gonilna sila v utiranju novih poti ustvarjanja na orglah in virtuoz v muziciranju na njih, improvizator in skladatelj, navdih mladim organistom, pisatelj, pesnik in »potujoči organist«, ki je zaokrožil svoje recitale, koncerte in učne ure, ki jih je imel po vsem svetu, v izjemno kariero.

Njegove avantgardne, inovativne, tehnično zahtevne skladbe so izziv tako za izvajalca kot za poslušalca, o njih pa je sam dejal: «Iz mojega dela veje pozitiven pogled na svet, ki priča o veliki moči, ki je neločljivo povezana z življenjem.»

Jean Victor Arthur Guillou se je rodil kot drugi sin Marguerite in Victorja Guillouja v Angersu. Ko je kot petletnik poslušal bratove učne ure klavirja, je tudi sam pomislil, da bi igral klavir, vendar se je odzval povabilu župnika lokalne cerkve (St Serge) in postal njen organist pri 12 letih.

Leta 1945, ko je bil star 15 let, je začel na pariškem konservatoriju študirati orgle pri Marcelu Dupreju, harmonijo pri Mauricu Durufleju in kompozicijo pri Olivierju Messiaenu. Študij je končal leta 1953 kot prvonagrajenec na orglah, v harmoniji, kontrapunktu in fugi. Med leti 1953 in 1956 je bil profesor orgel in kompozicije a Lisbon Instituto de Alta Cultura.

1958 se je preselil v zahodni Berlin, kjer je ostal do leta 1963. Tu je napisal svoje prve skladbe in prirejal recitale, na katerih je na starih orglah berlinskih cerkva premierno izvajal svoja prva dela.

Leta 1963 se je vrnil v Pariz, kjer je prevzel prestižno mesto naslovnega organista v cerkvi Saint-Eustache. Njegove mojstrske improvizacije po mašnem obredu so vzbudile veliko zanimanje. Tu je začel s svojo javno vlogo virtuoznega koncertanta na orglah in jo nadaljeval po Vzhodni Evropi, na Japonskem in v ZDA. Vpeljal je »dramatične orgle« (l'orgue dramatique) ritmi in »izzivalno« zvočnostjo, kar je predstavljalo popolno novost.

Med leti 1970 in 2005 je Jean Guillou poučeval orgelsko igro in improvizacijo na poletni šoli Zurich International Master Course Summer School v Zurichu. Med leti 2007 in 2015 se je poletna šola odvijala v cerkvi Saint-Eustache v Parizu.

Leta 1979 se je poročil s Suzanne Varga, profesorico literature in pisateljico. Njegova lepa in živahna žena je bila tudi njegova velika oboževalka in podpornica. Bila je navzoča na njegovih koncertih v cerkvi Saint-Eustache ter ga spremljala na njegovih koncertnih potovanjih, kjer je povezovala poslušalce po koncertih ter ustvarjala prijetno vzdušje. Njuna zakonska ubranost se je kazala v njegovem ustvarjanju in umetniškem razcvetu. Prijatelji so ju obiskovali na domu zaradi pogovorov in Jeanovega igranja na klavir.

Jean Guillou je deloval v cerkvi Saint-Eustache 52 let. Med leti 1996 in 2015 se je ob nedeljah srečeval s svojimi prijatelji v kavarni Saint-Eustache Esplanade. Leta 2015 so mu ponudili upokojitev.

Jeanova življenjska predanost orgelskemu ustvarjanju se je oblikovala v svojstven »upor«, ki je orgle postavil v koncertne dvorane in jih otresel ustaljene funkcije izključno »sakralnega instrumenta«. Njegova misel: »Orgle želim iztrgati iz cerkva in jim vdihniti novo življenje« je naletela na precejšnje negotovanje, čeprav je zagotavljal, da to nikakršno nasprotovanje veri.

Med leti 2015 in 2018 je imel številne koncerte v Italiji, Franciji, Nemčiji, Rusiji in v ZDA. Svoj 88. rojstni dan je proslavil s sijajnim nastopom v Nemčiji. Kljub tradicionalnemu šolanju je bila njegova ustvarjalna domiselnost brezmejna. Izvajal je izredno nenavadne in domiselne zvočne kombinacije, tehnično nemogoče za tradicionalno šolanega organista. Vse svoje življenje je ohranil sposobnost nepretrganega vnašanja novosti in reinterpretacije v svojih izvedbah in skladbah. Navdihoval in spodbujal je svojih 350 študentov k sveži in osebni reinterpretaciji klasičnih del po natančni in skupni analizi. Pravil je: «Vsakokrat, ko izvajate delo, bi morali imeti občutek, da je to njegova premierna izvedba. V interpretaciji morate čutiti prisotnost in osebnost izvajalca.».

Guillou je posnel 100 del za orgle, ki vključujejo skladbe od 18. stoletja do danes. Bil je vodilni moderni skladatelj simfonij, koncertov za klavir in orgle, komorne in zborovske glasbe, solističnih del za orgle ter orgle in ostale instrumente in glasove. Napisal je tudi nekaj lirskih in drugih pesmi za nekatera svoja dela ter oživil in izvajal pozabljeno klavirsko sonato Juliusa Ruebka. Potrebno je omeniti tudi odlične transkripcije del Bacha, Handla, Liszta, Prokofijeva, Rachmaninova, Mussorgskega, Tchaikovskega in Stravinskega za orgle in orkester. Transkripcije drugih avtorjev je komentiral takole: «Transkripcijo lahko opravičimo do te mere, kolikor ob njej pozabimo, da je transkripcija in kako se novi instrumenti stapljajo z bistvom skladbe.».

Guillou je snemal za Philips-Universal, Dorian, CBS, Festivo in Augure. Njegove skladbe je objavljala Editions Alphonse Leduc, od 2004 pa Schott Music. Njegova knjiga L'orgue: souvenir et avenir opisuje zgodovino orgel, teorijo in namen, obenem pa v njej vpelje svojo idejo o spremenljivi zgradbi orgel, ki jih sestavlja 15 prenosnih omar z orgelskimi piščalmi. Vsi omenjeni deli se lahko sestavijo v koncertni dvorani v neposredni bližini poslušalcev ali pa v naravnem okolju za predstavo na prostem. Njegova srčna želja po izdelavi takih orgel se še ni udejanila.

Svoje izvedensko mnenje je delil z orgelskimi načrtovalci in oblikovalci. Kot svetovalec za je soustvaril orgle s čudovitim zvokom, ki do tedaj ni bil poznan. Te edinstvene orgle se nahajajo v Alp d'Hues, v Bruslju, v Auditoriju Tenerife, na Neapeljskem konservatoriju, v cerkvi st. Antonio dei Portogesi v Rimu, v Katedrali v mestu Leon v Španiji. Na teh orglah je posnel nekaj presenetljivih izvedb.

V '60. letih je uvedel mobilni igralnik v cerkvi Saint-Evstache, da bi bil bliže svojim poslušalcem in obenem viden. Tako se je po koncertu lahko srečal in se družil s prijatelji in navdušenci, ki so ga obkrožali. Leta 2015 je kraljica Elizabeta II. dostojanstveno stala ob igralniku in poslušala Jeanovo igranje.

Visok, čeden, vse svoje življenje vitek, z intenzivno modrimi očmi in črnimi, s chopinovskimi dlanmi je ustvaril elegantno figuro v fraku ob nastopih v koncertnih dvoranah, ali pa v svojstvenem puliju ali priljubljeni svileni srajci in obleki s kontrastnim suknjičem. Po odru se je premikal z eleganco baletnega plesalca, ki je nihal med svojo klopjo in prikloni poslušalcem.

Leta 1982 je v Budimpešti prejel nagrado Prize of Liszt Academy kot koncertant leta, nagrado the Diapason d'Or and Prix Choc du Monde de la Musique leta 1991, professorship honoris causa of Saar's Hochschule for Music 2015 in medaljo Royal College of Organists London, leta 2018. Kot Ravel, je tudi on leta 2010 odklonil nagrado Legion of Honour in s tem opozoril na omalovažujoč odnos oblasti do glasbe.

Zadnji veliki projekt Jeana Guilloja je bila prestavitev dragocenih orgel iz Zuricha v Koper, ki ga je obiskal maja 2018.

Povzeto po članku Nine Mazurek, 17.4.2019 (The Age, Melbourne, Victoria, Australia)